

IN MEMORIAM

Carl R. af Ugglas

† 15/3 1946

Under det sistförflutna året har Statens Historiska Museum gjort en mycket smärtsam förlust, i det att föreståndaren för museets medeltidsavdelning, förste antikvariern, friherre Carl R. af Ugglas den 15 mars 1946 avled efter en operation, som man hoppats skulle återgiva honom den hälsa, han en tid hade saknat. Därmed avbröts en forskaregärning av ganska sällsynt art i våra dagar, en gärning, som givit svensk konst- och kulturforskning ett mycket betydande tillskott i form av en rad ovanligt fullviktiga publikationer, men som säkerligen skulle hava avsatt ännu många värdefulla frukter, om den hade fått fortsättas, så rikt, så mångomfattande och så djupgående, som den bortgångnes vetande var.

Carl R. af Ugglas var typen för den gammaldags grundlärdede museimannen med en materialkänedom och en beläsenhet, som gränsade till det otroliga. Medeltidens konst- och kulturhistoria i Norden behärskade

han som ingen annan i detta land. Vad i Norden finnes av medeltida skulptur, måleri och konsthantverk, som Carl R. af Ugglas ej kände till, det är ej heller värt att kännas.

Carl R. af Ugglas var född på Forsmark år 1884. Efter studentexamen studerade han till en början juridik, men kom mycket snart in i den krets av unga studenter, som i början av detta sekel samlades kring den nye konsthistoriedocenten i Uppsala, Johnny Roosval, vilken då fascinerade sina lärjungar genom att öppna deras ögon för de stora och tacksamma uppgifter, som lågo och väntade på svenska konsthistoriker i våra dit-tills så förbisedda svenska kyrkor och deras ännu obeaktade skatter av högvärdiga medeltidsskulpturer och annat dylikt på vindar, i bodar och klockstaplar. Carl R. af Ugglas greps helt av dessa hägrande uppgifter, lämnade juridiken och blev konst- och kulturhistoriker till liv och själ. Han hörde redan från början till de verkligt djup-plöjande arbetarna i den nya vingården. Hans länge och omsorgsfullt underbyggda doktorsavhandling om Gotlands medeltida träskulptur till och med höggotikens inbrott, utkommen 1915, var ett pionjärarbete på ett förut tämligen obearbetat område, i vilket författaren icke blott gav en i stort sett slutgiltig vetenskaplig uppordning av det högklassiga gotländska skulpturmaterialet, utan också skänkte en oerhört mångsidig och uppslagsrik belysning av stilströmningarna i hela Norden under den äldre medeltiden. Redan i detta första arbete hade han funnit sin särskilda, personliga form för vetenskaplig publicering, där icke blott huvudämnet för avhandlingen grundligt och ingående behandlas, utan där författaren i många och ofta mycket omfattrika noter kastar ett rikligt ljus ut över alla de sidovägar, som på ett eller annat sätt hava förbindelse med huvudstråket. Carl R. af Ugglas har älskat att i dessa otaliga noter på det frikostigaste sätt ösa ur sitt stora och detaljrika vetande och sin oerhörda litteraturkännedom, visserligen till somliga läsares förtvivlan, men till alla verkligt kunskapsörsttande studerandes stora bättnad.

Året efter doktorsdisputationen och därmed sammanhängande docentförordnande vid Uppsala universitet påbörjade af Ugglas ett stort nytt forskningsarbete, nämligen den vetenskapliga utgrävning, som Göteborgs stads jubileumskommitté igångsatte i Göteborgs föregångare såsom stad vid Göta älv, Gamla Lödöse. Fem somrars minutiösa utgrävningar (1916—20) bragte i dagen ett mycket betydande och kulturhistoriskt värdefullt material från den gamla medeltidsstaden, ett material, som genom sin mångfald och sin omfattning ställde mycket stora krav på den, som skulle utföra dess vetenskapliga bearbetning och publicering. Den stora boken om Gamla Lödöse utkom 1933. Den hade kostat sin författare oerhörda, ja, nästan förtvivlade ansträngningar. Den är i sanning frukten av mycken lärd möda. Det är en vetenskapligt dokumenterad bouppteckning över en medeltida stads mångskiftande kvarlåtenskap av byggnader och föremål av alla slag. De redovisas här med utomordentligt värdefulla kommentarer. Det hela är egentligen en medeltida kulturhistoria, en källskrift, där kunskap kan ösas i rikt mått av den, som gör sig mödan att ordentligt orientera sig bland de

600 innehållsrika sidorna. Det är ett monumentum ære perennius över den kulturhistoriske forskaren Carl R. af Ugglas.

Det var dock konsten, de estetiska kvaliteterna hos ett föremål, som starkast intresserade Carl R. af Ugglas. Och åt konstföremålen, främst från medeltiden, ägnade han huvudparten av sitt forskningsarbete under de sista decennierna av sitt liv. Efter att några år hava förestått Göteborgs museums historiska avdelning kom Carl R. af Ugglas till Statens Historiska Museum, där han 1926 utnämndes till Hjerbergsk antikvarie med tjänstgöring vid Myntkabinetet och Medeltidsavdelningen. Från 1933 var han föreståndare för museets medeltidsavdelning. Under sina 20 år vid Historiska Museet ägnade han sig främst åt att åstadkomma en grundlig, vetenskapligt beskrivande katalog över medeltidssamlingarna, som han genomplöjde i detalj. Men dessutom var han under senare år ivrigt sysselsatt med att sammanfatta och publicera resultaten av sina grundliga forskningar på olika områden.

Under sysslandet med museets rika samlingar av guld- och silversmide från medeltiden väcktes hans intresse för utforskandet av de många kle-
noder vi här i landet besitta på detta område. I rask följd utgav han en serie vackra och värdefulla publikationer rörande både kyrkligt och profant guld- och silversmide i Sverige. 1941 utkom första delen av »Bidrag till den medeltida guldsmedskonstens historia» (Vitt. Hist. o. Ant. Akad:s handlingar, 50:3), och 1942 publicerades den vackra boken om Karl Knutssons och Trollarnas »silfverkar» under titeln »Senmedeltida profant silversmide I». Samma dag Carl R. af Ugglas lade sig på sjukhuset lämnade han till sättning de sista arken till andra delen av förstnämnda arbete, behandlande ett antal förnämliga svenska kyrkoklenoder. Denna bok befinner sig nu under tryckning och blir en vemodig hälsning till oss från den lärde författaren.

Man måste på det livligaste beklaga, att Carl R. af Ugglas icke förunnades slutföra sina förberedda planer på ytterligare publikationer om medeltida guld- och silversmide. Men redan i de utkomna arbetena har han givit svensk forskning på detta område en solid grundval att bygga vidare på, och han har gjort allmänt tillgängliga en rad praktföremål, om vilka endast få haft någon kännedom.

Det är tragiskt, att det hoppet icke längre finns, att Carl R. af Ugglas skulle kunna fullfölja och publicera de forskningar rörande medeltids-
skulpturen i Sverige, som han så förnämligt grundlagt genom sin doktors-
avhandling. Vi få vara tacksamma för allt det vetande han skänkte oss i de många tidskriftsuppsatser, som han strödde kring sig och som ofta behandlade viktigare medeltida träskulptur i olika landsändar. Dessa uppsatser voro aldrig tillfälliga spånor, fallna från sin författares arbetsbord. De voro i regel fullviktiga byggnadsstenar i den svenska konsthistoriens hjärtmurar.

Viktiga voro också de utställningskataloger, vilka vid skilda tillfällen utarbetats av Carl R. af Ugglas, som även på dylika till sin uppgift tillfälliga publikationer, alltid nedlade stor möda och mycken

lärdom, vilket givit dessa kataloger något av en konsthistorisk uppslagsboks karaktär. Den första katalogen av detta slag författade Carl R. af Ugglas till utställningen av kyrklig konst i Strängnäs 1910, i vars ordnande han tog en verksam del.

Det var nog eljest mindre det museitekniska arbetet med föremålens uppställning i museisalarna, som fångade Carl R. af Ugglas' intresse. Det var framför allt den vetenskapliga bearbetningen av museiföremålen, arbetet bakom kulisserna, som lockade hans sinne. Böckerna, den internationella vetenskapliga litteraturen utgjorde också en viktig del av hans rätta miljö. Det ligger ingen överdrift i påståendet, att ingen av den nuvarande konsthistorikergenerationen i Sverige kunnat mäta sig med Carl R. af Ugglas i lärdom och litterär, vetenskaplig kringssyn.

Det är ett stort och kännbart tomrum, som Carl R. af Ugglas lämnat efter sig inom den numera ganska stora skaran av konst- och kulturhistoriska forskare i Sverige, men alldeles särskilt givetvis bland sina kolleger vid Statens Historiska Museum, vilka vant sig att betrakta honom såsom å ena sidan den encyklopediskt allvetande kunskapskälla, till vilken man kunde vända sig med alla svåra vetenskapliga frågor, och å andra sidan den älskvärde och fine kamrat, som alltid var redo att göra sina kolleger en tjänst.

Carl R. af Ugglas var icke blott en lärd man och en fin man. Han var också en konstnärnatur, vilket bl. a. tog sig uttryck i en ganska omfattande skönlitterär produktion av ideell läggning. Här är icke platsen att ingå på denna sida av hans verksamhet. Men i denna gav han uttryck åt ett fint och känsligt sinne, kanske alltför känsligt för att riktigt trivas i vår robusta tid. Han gav också stundom uttryck åt sin känsla av att vara en senfödd ättling av en tidigare och mildare tidsålder.

Carl R. af Ugglas var en riddersman i ordets egentliga mening, fin, generös, livlig, »sans peur». Hans vänfasta, älskvärda personlighet skall djupt saknas i vida kretsar.

Sigurd Curman

LITERARY NOTES AND REVIEWS

Carl R. af Ugglas, born 1884, received his Doctor of Philosophy Degree 1915, was the head of the historical department of Göteborg Museum during the years 1923—1926, keeper of the Royal Coin Cabinet 1926—1933, and the head of the Middle Age Department of the State Historical Museum from 1933 until his death. He passed away March 15th, 1946.

Carl R. af Ugglas belonged to the type of the old-fashioned profoundly learned museum's man. He had a knowledge of objects and an acquaintance with literature that was incredible. He devoted his scientific studies principally to the Swedish history of art from the Middle Ages. His most important works are the following: the monumental doctor's thesis (1915), *Gotlands medeltida träskulptur*, (The Wooden Sculpture of Gotland from the Middle Ages), *Gamla Lödöse* (Old Lödöse), where the important results of the excavations 1916—1920 of a mediæval town, directed by Carl R. af Ugglas, became known to scientific investigation,

Bidrag till den medeltida guldsmedskonstens historia (Contributions to the History of Goldsmith Art from the Middle Ages (1941) of which the manuscript to the second part was finished shortly before his death, and Senmedeltida profant silversmide I (1942) (Specimens of Silversmith's Work from the Latter Part of the Middle Ages). Here certain distinguished specimens of silversmith's hammered works from the latter part of the Middle Ages in Swedish possession are fully analysed. In addition to this, Carl R. af Ugglas's production consists of a long line of scientific essays in different periodicals and which are as a rule quite indispensable contributions to our history of art, and his catalogues of different exhibitions of art from the Middle Ages are always worked out with such conscientiousness and learning that these temporary publications have almost received the character of a reference book for the history of art.

When Carl R. af Ugglas passed away, one of the most important achievements of investigation of the Swedish history of art discontinued. In wide circles his profound learning, which he always shared so willingly with others, will be missed as well as his friendly and noble personality.